

FIGYELŐSZOLGÁLAT

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapokban megjelent, műszaki könyvtárakat érdeklő folyóirat-cikkek rövid ismertetését.

002

A tudományos tájékoztatás hatalmas központja. Beszélgetés Dmitrij Panov professzorral. - Uj Idő, 1956. 32. sz. p. 27-29. T.:OMK.

A MKT 1956. évi 1.számának figyelőszolgálatában hirt adtunk a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Országos Tudományos és Műszaki Tájékoztató Intézete által kiadott referáló lapokról. Az intézet igazgatójának: Panov professzornak nyilatkozatából most további érdekes adatokat tudunk meg a Tájékoztató Intézet munkájáról. - Az intézet kb. 250 külföldi kiadóvállalattal megegyezett az új tudományos és műszaki könyvek támpéldányainak megküldésére vonatkozóan /pl. Dunod, Masson, Springer/. Megszervezték a tudományos művek és a mikrofilmek cseréjét /25 külföldi könyvtárral, köztük a British Museum, Sorbonne könyvtára, Library of Congress/. - 1954-ben kb. 100 ezer, 1955-ben kb. 200 ezer beszámolót és ismertetést közöltek; az ismertetések száma 1956-ban kb. 400 ezer lesz.-

Az intézet kb. 13 ezer külső munkatársat foglalkoztat. Az intézet állandó alkalmazottainak száma valamivel több mint ezer. Az alkalmazottak majdnem mind tudományos dolgozók, akik több idegen nyelvet ismernek.-

A tájékoztató folyóiratokon kívül 21 rendszeres "Express-tájékoztatót" is kiadnak: ezek főként műszaki újtásokkal foglalkozó, hetenként megjelenő tájékoztatók.-

A fordítói munka megkönnyítésére terminológiai szótárakat készít az intézet /megjelent: orosz-angol és angol-orosz magfizikai és atomenergiái szótár, most készül: orosz-spanyol és spanyol-orosz, svéd-orosz és orosz-svéd tudományos és műszaki terminológiai szótár; előkészítés alatt van a kínai-orosz tudományos és műszaki szótár/. Foglalkoznak a fordítások gépesítésével, ez a munka még kísérleti stádiumban van ugyanugy, mint a tájékoztatás gépesítése is.-

A külföldi tudósok a Mezsdunarodnaja Kniga útján kér-

hetik a tájékoztató folyóiratokat, az Express Tájékoztatókat és az intézet egyéb szolgáltatásait. A referáló lapoknak jelenleg 12 ezer külföldi előfizetője van. Az intézet tagja a Tudományos Szövetségek Nemzetközi Tanácsának Tájékoztató Irodája nevű nemzetközi szervnek és szívesen megosztja anyagát a világ összes szervezeteivel, sőt tudósai-val és szakembereivel is. /Gy. P./

002:54

Kutató- és dokumentációs intézetek a kémia területén Angliában. Les Cahiers de la Documentation, 1955. jan. p. 2-3. T.:OMK.

Tíz kutatóintézet és tudományos szervezet felsorolása /címekkel/, rövid ismertetés. /B.S./

002:62:664

A műszaki irodalom és dokumentáció értékesítése az élelmiszeriparban. - KRACIKOVÁ, B. - Prumysl Pótrávin, 1956. ápr. p. 171-172. T.:Érjedésipari Kutató.

Az Élelmiszeripari Minisztérium Csehszlovákiában rendszerileg gondoskodott arról, hogy minden az élelmiszeriparban dolgozó szakember tájékozódhasson a kül- és belföldön elért legújabb eredményekről. A dokumentációs szolgáltatásokból minden szakember tájékoztatást nyer arról is, hogy a dokumentált anyag melyik szakkönyvtárban áll rendelkezésére.

002:62/42/

A DSIR és a műszaki tájékoztatás. - URQUHART, D. J. - Aslib Proceedings, 1956. máj. p. 97-103. T.: OMK.

Az 1916-ban alakult angol Tudományos és Ipari Kutató Intézet munkája. Külön fejezet foglalkozik az orosznyelvű anyag feltárásának és közreadásának kérdésével. Az állami nyomda Angliában havonta kiadja - a DSIR szerkesztésében - a mintegy 100 orosznyelvű lapot feldolgozó "Orosz Folyóirat-cikkek Tartalomjegyzéke" című kiadványsorozatot. /B.S./

002:62/485/

A műszaki - tudományos kutatás szervezete Svédországban. - VELANDER, E. - Les Cahiers de la Documentation, 1956. jan. p. 2-8. T.: OMK.

Svédországban a 30-as évektől kezdődően épült ki a tu-

dományos tájékoztatás, s benne a műszaki dokumentáció szervezete. A műszaki dokumentáció szervezetének kialakításában egyaránt részt vett az állam és az ipar. Előmozdította a fejlődést, hogy az 1739-ben létesített svéd királyi tudományos akadémia mellett az I. világháborúban nagy léptekkel előrehaladt műszaki fejlődés további gondozására 1919-ben külön svéd királyi műszaki tudományos akadémia létesült. Az ennek eszmei támogatásával kialakított svéd műszaki tudományos kutató és tájékoztató szervezet a dolog természetéből folyóan erősen összetett eredetű. Lényegileg három fajta kialakítású szervek látják el a műszaki kutatás és dokumentáció feladatát:

- a/ a felsőoktatásba beépülő intézmények;
- b/ az állam által és
- c/ az ipar és szervezetei által külön a műszaki tudományos kutatás és tájékoztatás ellátására létrehozott szervezetek.

A műszaki tájékoztatás mindhárom eredetű szervezetben a tudományos kutatás intézményeihez kapcsolódik, annak munkáját segíti elő. A tanulmány ezért magának a tudományos kutatásnak teljes svéd szervezetét mutatja be, s nem emeli ki abban külön a dokumentáció intézményeit és működését./P.I./

002:621.311.22

Hibák és hiányosságok hőerőművek műszaki dokumentációjában. - KRYGIEL, T. - Przegląd Elektrotechniczny, 1956. jan. p. 10-12, T.: OMK.

002:66:608.3

A kémiai szabadalmak irodalmának dokumentációja. - DANILOF, H. - Angewandte Chemie, 1956. márc. 7. p. 176-178. T.: NEVIKI.

A szabadalmak rohamosan növekvő száma és az egyes iparágak fokozódó tagolódása következtében az eddig alkalmazott durva csoportosítási rendszer nem felel meg többé a szabadalmak dokumentációjára. A tervbevett részletes csoportosítás /25.000 csoport/ megvalósításához még évek szükségesek. A nehézségek csak a kémiai ipar /és esetleg más iparágak/ szoros együttműködése útján vagy mechanikus berendezésekkel oldhatók meg. Az együttműködési terv szerint a kémia élesen elhatárolt területein működő csoportok a sokszorosított kartonokat közvetlenül vagy egy központon át cserélnék ki, és

a különböző országok azonos szabadalmairól kimutatásokat küldénének egymásnak. A mechanikus segédeszközök közül a peremlyukasztásos rendszer /Randlochkarte/ csak kb. 10 000 kártyáig használható. A Hollerith-féle kártyákkal még 10 év múlva is gazdaságosan és kielégítően lehetne dolgozni. Amerikában a számológép automatákhoz hasonló elektronikus berendezésekkel kísérleteznek és fotoelektromos és fotoelektronikus eljárások alkalmazása is várható.

002:677

A szálanyag és textilipari dokumentációról. - BRAEMER, J. - Faserforschung und Textiltechnik, 1956. máj. p. 233-235. T.: OMK.

Az Institut für Faserstoff-Forschung dokumentációs szolgálatának ismertetése. A szolgálat a következő területekre van felosztva: 1/. Tudományos elmélet és általános; 2/. textilipari nyersanyagok és azok feltárása; 3/. fonás; 4/. szövés; 5/. hurkolás, kötés, horgolás, stb.; 6/. kikészítés; 7/. vizsgálat és szabványosítás; 8/. üzemtechnika és üzemszervezés, üzem- és nemzetgazdaság. A dokumentációs szolgálat havonta kb. 600 - 700 kivonatot dolgoz fel. Szerző véleménye szerint a dokumentációs szolgálat legcélszerűbb szervezetét még nem dolgozták ki. Véleménye szerint az ideális forma három részből áll:

- 1./ rövid időközönként megjelenő irodalmi címjegyzék,
- 2./ a fontosabb tanulmányok kartonon elkészített rövid kivonata;
- 3./ szakreferensek által készített részletesebb referátum, szintén csak a fontosabbnak talált tanulmányokról.

A rendszerezés céljaira -hiányosságai ellenére- mégis a decimális rendszert tartja a legalkalmasabbnak. Feltétlenül szükségesnek és sürgősnek látja azonban a 677 és 667.03 osztályok átdolgozását.

002:677/100/

Végezzünk nemzetközi textildokumentációt. - MATTHES, M. - Annales Scientifiques Belges, 1956. jun. p. 104-112. T.: OMK.

A textilipari dokumentációban még nem alakult ki nemzetközi együttműködés, ezért a kutatási eredmények kiértékelése még mindig erősen a véletlennek mulik. A különböző, textiliparral foglalkozó államokban folynak ugyan munkálatok nemzeti textildokumentáció létrehozatala érdekében, de itt volna az ideje annak, hogy megfelelő javaslatokat dolgozzanak ki a nemzetközi együttműködés érdekében. Ez az együttmű-

kódés kb. a következő formában jöhetne létre: minden ország megfelelő nemzeti dokumentációs központot létesít, amely országának teljes textilirodalmát maradéktalanul feldolgozza, és bizonyos időközökben egy Nemzetközi Textilipari Dokumentációs Központ rendelkezésére bocsátja. Az anyagot ott rendezik, nemzetközi nyelvre átfordítják, sokszorosítják, és más országok Dokumentációs Központjai rendelkezésére bocsátják. A Nemzetközi Központ költségeit a résztvevő országok együttesen viselik.

002:681.177.2

Kutatócsoport dokumentációs rendszere lyukkártya alkalmazásával. - BAER, H. - Industrielle Organisation, 24. évf. 10/11. sz. 1955. p. 435-440.

A kutatás anyagának egyre kiterjedtebbé válásával napjainkban a kutatás módszereként a munkatársi csoportokban végzett kutatómunka polgárjogot nyert a tudományban és egyre terjedőben van. Ha az egyedi kutatónak meg is volt a módja, hogy a szakirodalmi anyag feldolgozására bármilyen egyéni módszert alkalmazzon, ez már nem érvényesülhet a kutatócsoportokra, amelyek számos munkatársból, alakulván, egységes módszert kell, hogy alkalmazzanak. Az egyedi tudós cédularendszerét ezért fel kell váltaniok a kereskedelmi vállalatok igazgatásában kialakított korszerű cédularendszereknek, automatikus jelzőrendszerrel. A tanulmány példaként egy matematikai statisztikával foglalkozó kutatócsoport dokumentációs berendezéseit ismerteti, amelyekkel kapcsolatban a következő követelményeket valósították meg: 1/ Kizárólag központi cédularendszert vezetnek lyukkártya-módszer szerint; egyes munkahelyeken külön anyagot nem szabad nyilvántartani. 2/ A cédularendszernek biztosítania kell, hogy a csoport minden munkatársa részére a saját munkájához szükséges szempontok szerint is szakirodalmi adatokat tudjon szolgáltatni. 3/ A céduláknak bő referátumokat kell tartalmazniok, és a feldolgozott irodalomból lehetőleg sok ténybeli adatot is fel kell mutatniok. Ezért rövid kivonatok vagy éppen címléírások a központi cédularendszerben nem alkalmazhatók. 4/ A cédularendszernek, miután az egyes lapokban a referátumok szakemberek közreműködésével alapos gyorsasággal elkészültek és tartalmuknak megfelelő osztályozó jelzeteket kaptak, segédszemélyzeti munkaerők kezelésében és nagyrészt automatikusan kell a kutató munkatársak rendelkezésére állnia. /P.I./

Az orosz tudományos referáló szolgálat: Referativnűj Zsurnál. - BEYERLEY, E. - Aslib Proceedings, 1956. máj. p. 131-140. T.: OMK.

A "Referativnűj Zsurnál"-t a Szovjet Tudományos Akadémia keretében működő Tudományos Tájékoztató Intézet adja ki 1953 óta. Jelenleg 8 főcsoportban jelenik meg: 1/ kémia, 2/ biológia, 3/ fizika, 4/ asztronómia, 5/ geológia és földrajz, 6/ matematika, 7/ mechanika, 8/ biológiai kémia. 1954-ben ezekben a csoportokban több mint 100 000 referátumot tettek közzé, ami megfelel a Szovjet Enciklopédia 35 kötetének. /B.S./

002.003.1

A dokumentációs részlegek gazdasági jelentősége. - KOBELITZ, J. - Dokumentation, 1955. nov. p. 114-117. T.: OMK.

Ha a Csehszlovákiában foglalkoztatott 150 000 tudományos dolgozó munkaidejének 10 százalékát takarítja meg a dokumentációs részlegek munkája és szolgáltatásai, akkor ez 15 000 képzett munkaerőt jelent. Mivel egy dokumentalista átlag kb. 20 személyt szolgál ki, e hálózat munkájának növelése csak 1500 dokumentalistát igényel. Ezzel az előfeltétellel 1 %-os emelkedés tételezhető fel a termelékenységben és 3 %-os megtakarítás az általános kiadásokban. Megfordítva viszont egy évi 500 millió cseh korona költségvetéssel dolgozó vállalat dokumentációs részleg nélkül további 10 millióval növeli kiadásait. /B.S./

02:002:389.6

A könyvtári és dokumentációs szabványosítás. - LÁZÁR, P. - BARTA G. - Szabványosítás, 1956. márc.-ápr. p. 84-87. T.: OMK.

A Magyar Szabványügyi Hivatal könyvtári és dokumentációs szabványosító bizottságának tevékenysége. A bizottság munkájának eredményeként létrejött 16 szabvány és 2 tervezet ismertetése. /Gy.P./

026:016

Könyvtári bulletinek a gyakorlatban. - FORD, G. - Special Libraries, 1955. dec. p. 451-455. T.: OMK.

A legtöbb amerikai szakkönyvtár rendszeresen megjeleneti bulletinjét, ami vagy címek vagy kivonatok jegyzéke. Sok helyen hasznosnak és kielégítőnek találják a nyomtatásban megjelenő referáló lapokat /mint pl. Engineering Index/ is, de ezek használata nagy késedelmet jelent. A bulletinek meg-

jelenése igen változó, leggyakoribb az a. típus, amely havonta egyszer jelenik meg. A példányszám 25 - és 1000 között ingadozik. A legtöbb esetben maga a könyvtári személyzet állítja össze, gyakran a műszakiak bevonásával. A többszörözés módja is igen változó. /B.S./

027.7/438/

A Felsőoktatási Minisztériumhoz tartozó lengyel könyvtári hálózat. Les Cahiers de la Documentation, 1955. szept.-okt. p. 89-94. T.: OMK.

A Felsőoktatási Minisztériumhoz tartozó könyvtári hálózat egyike a legfontosabbaknak Lengyelországban: 7 egyetemi könyvtárat foglal magába, valamint több főiskolait; 10 műszakit, 9 gazdaságit, 6 mezőgazdaságit. A legfontosabb könyvtárak és azok gyűjteményei.

A következő táblázat mutatja ennek a hálózatnak 1954. évi munkáját:

Kvtártípus	beiratkozott olvasó	könyvtári látogató	nyilvános állomány
egyetemiek	31 000	381 000	951 000
műsz.főisk.	33 000	263 000	441 000
gazd.főisk.	13 000	259 000	530 000
mezőgazd.	8 000	45 000	95 000
Összesen:	85 000	948 000	2 017 000

/B.S./

061.6/54/

Kutatóintézetek Indiában. Les Cahiers de la Documentation, 1956. márc. p. 28-29. T.: OMK.

Husz országos jellegű kutatóintézet felsorolása, címekkel és az alapítási év feltüntetésével. Kiadványaik. /B.S./

686.122

Jó könyvek jó kötésben - a gyengék gyengében. - LINDBERG, STEN - Tidskrift för Dokumentation, 1955. 6.sz. p. 61-64, T.: OMK.

A könyvek kötésének jelenlegi árai azt eredményezik, hogy ez jelentős részét alkotja egy könyvtár költségvetésének. Éppen ezért általános törekvés, hogy a könyvkötésre fordított összegek csökkentését ériék el az egyszerűsített könyvkötés különböző formáival. Ezeket az egyszerűsített

kötéseket az Egyesült Államokban "budget binding"-nek hívják. A cikk bemutat néhány ilyen nem szokványos kötészeti módszert, amellyel az egyes lapokat nem fűzik, hanem ragasztják. Az un. Lumbeck, Planatol, Tivocoll, Licuick Leather, stb. rendszerek. /B.S./

771.53.004.4/.5

A szemléltető anyag kezelése. - HICKOK, B. - Special Libraries, 1955. okt. p. 358-360. T.: OMK.

Diapozitívek, fényképek, makettek, filmek, kiállítási képek és térképek katalogizálási és raktározási kérdései a kaliforniai egyetem közlekedéstudományi intézetében. /B.S./

771.531.352

Ujdonságok a mikrofilmről. - SAGER, P. - Technische Rundschau, 1956. nov. 25.p. 13. T.: OMK.

A legújabb rendszerű Kodagraph Recorder C mikrofilm leolvasó készülék lehetővé teszi 30 méteres filmhengerek alkalmazását 16 vagy 35 mm-es szélességben. Nagyobb megerősítés nélkül lehetővé teszi pl. napi 7 órai munkával két héten át 10 ujság évfolyam átnézését. A kép könnyen olvasható, éles, kissé zöldes fényben jelenik meg és minden irányban beállítható 360° alatt. Az olvasás 77 x 100 mm nagyságu ernyőn kényelmesen történik.

771.531.352.004.4/.5

Mikrofilmek megőrzése és rendezése. - GÖTZE, W. - Dokumentation, 1955. nov. p. 119-122. T.: OMK.

A SZABAD NÉP augusztus 18.-i számában "Több figyelmet és megbecsülést a tudományos szakkönyvtáraknak" címmel megjelent cikk -amely zömében az MTA Földrajztudományi Kutató Csoportjának könyvtárával foglalkozik- több olyan általános megállapítást tesz, amely a műszaki könyvtárakra is vonatkozik. Kifejezésül, hogy a könyvtárügy vezetői nem fordítanak elég figyelmet a szakkönyvtárakra, és a következő megállapítást teszi: "Ideje volna már, hogy a felsőbb könyvtári szervek tudomást szerezzenek arról, hogy tudományos szakkönyvtárak is vannak, és hogy ezeknek a problémái egészen mások, mint az általános tudományos könyvtáraké."